

Tiesībsarga ziņojums par 2014.gada cilvēktiesību un labas pārvaldības aktualitātēm Latvijā

10.12.2014.

Labdien, cienījamās dāmas un godājamie kungi!

Kā ierasts Starptautiskās cilvēktiesību dienas ietvarā es kā tiesībsargs un mani kolēģi Tiesībsarga birojā atskatāmies uz cilvēktiesību un labas pārvaldības aktualitātēm. Līdzīgi kā iepriekšējos gados, tā arī 2014.gadā cilvēktiesību un labas pārvaldības jomās ir vērojamas gan pozitīvas pārmaiņas, gan situācijas, kurās nav izdevies panākt vēlamo rezultātu.

Pārskatu par aktualitātēm sniegšu atbilstoši četrām tiesību jomām: [1] bērnu tiesības, [2] pilsoniskās un politiskās tiesības, [3] sociālās, ekonomiskās un kultūras tiesības un [4] tiesiskā vienlīdzība.

Sākšu ar bērnu tiesībām

Bērnu tiesību jomā kā prioritātes ik gadus tiek izraudzītas gan tēmas, kas attiecas uz sociāli mazaizsargātiem bērniem, gan tēmas, kas attiecas uz ikvienu bērnu Latvijā. 2014.gadā pastiprinātu uzmanību pievērsām šādiem jautājumiem:

[1] Bērnu tiesību nodrošināšana ārpusģimenes aprūpes iestādēs (pašvaldību bērnu namos)

Liels bērnu skaits institūcijās norāda uz to, ka valsts nav pietiekami veikusi nepieciešamās darbības, lai nodrošinātu ikvienam bērnam tiesības uzaugt ģimenē.

Valstī beidzot ir izstrādāta deinstitutionalizācijas stratēģija jeb plāns, kā panākt pakāpenisku bērnu ārpusģimenes aprūpes iestāžu likvidāciju un sekmēt alternatīvos ārpusģimenes aprūpes veidus, tomēr pāreja uz alternatīvo aprūpi notiek pārāk lēni.

Lai apzinātu bērnu tiesību nodrošināšanas faktisko situāciju bērnu aprūpes iestādēs, Tiesībsarga biroja darbinieki šogad veica plānotas vizītes 21 Latvijas pašvaldību bērnu aprūpes iestādē. Ar monitoringa secinājumiem interesentus iepazīstinās konferences 2.dienā (11.decembrī).

[2] Atbalsts aizbildņiem un audžuģimenēm

Bāreņu un bez vecāku gādības palikušo bērnu tiesību nodrošināšana valstī ilgstoši ir ļoti aktuāla problēma. Statistikas dati¹ liecina, ka 2013.gada 31.decembrī Latvijā ārpusģimenes aprūpē atradās 7 967 bērni, no tiem 1 760 bērniem aprūpe tika nodrošināta bērnu aprūpes iestādē.

¹ Pārskata par bāriņtiesu darbu 2013.gadā kopsavilkums, pieejams <http://www.bti.gov.lv/lat/barintiesas/statistika/?doc=3568&page=>

Pašvaldībai, lai nodrošinātu ārpusģimenes aprūpē nonākušo bērnu tiesības uzaugt ģimeniskā vidē – saņemt aprūpi pie aizbildņa vai audžuģimenē, jāģādā par minēto aprūpes veidu pieejamību.

Tāpēc vērsos pie visām Latvijas pašvaldībām un aicināju atbalstīt audžuģimenes un aizbildņus, lai vecinātu šo aprūpes pakalpojumu sniedzēju skaita palielināšanos. Saskaņā ar mūsu rīcībā esošo informāciju atsevišķas pašvaldības jau nodrošina papildu garantijas audžuģimenēm, piemēram, papildus obligātajiem pabalstiem izmaksā audžuģimenēm piemaksu pie valsts maksātā pabalsta par audžuģimenes pienākumu pildīšanu. Šāda prakse notiek Jēkabpilī, Rīgā, Salaspils novada pašvaldībā un citās pašvaldībās.

Ar pašvaldību sniegto informāciju par brīvprātīgi realizētajām iniciatīvām audžuģimeņu un aizbildņu atbalstam iepazīstināsim interesentus konferences speciāli šai tēmai veltītā paneldiskusijā.

[3] Bērnu tiesības uz saskarsmi ar vecākiem ieslodzījuma vietā

Tēmai „Ieslodzīto personu bērnu tiesības uz saskarsmi ar vecākiem” Tiesībsarga birojs ir pievērsis uzmanību pirmo reizi, tādēļ sākotnēji bija nepieciešams veikt situācijas izpēti par ieslodzīto personu un viņu bērnu iespējām īstenot saskarsmes tiesības.

Līdz šim Latvijā ieslodzīto personu bērni nav skatīti kopumā kā mazaizsargātu personu kategorija. Šos bērnus ir arī grūti klasificēt kā atsevišķu personu grupu, jo nav datu par šo bērnu skaitu un stāvokli. Šī iemesla dēļ ir izpratnes trūkums par ieslodzīto personu bērnu īpašajām vajadzībām un tiesībām. Taču starptautiskie pētījumi parāda, ka problēmu, ar kurām saskaras šī bērnu kategorija, ir daudz, un viena no tām ir bērna un vecāka saskarsmes tiesību ierobežojums².

Latvijas Soduzpildes kodeksā ir noteikta ieslodzīto satikšanās kārtība ar radniekiem un citām personām, tomēr pastāv vairāki no ieslodzītajām personām neatkarīgi šķēršļi, kas apgrūtina bērnu iespējas īstenot saskarsmi ar vecākiem. Kā liecina citu valstu situāciju izpēte, iemesli ir dažādi: valsts un pašvaldības sniegtās sociālās palīdzības un atbalsta trūkumus; bērniem nepiemērotas (traumējošas) satikšanās telpas ieslodzījuma vietās; otra vecāka, tuvinieka vai citas personas – aizbildņa, audžuģimenes nevēlēšanās atklāt bērnam patiesību un veicināt saskarsmes tiesību īstenošanu u.c.³.

Lai izvērtētu situācijas atbilstību cilvēktiesību standartiem un vecinātu izpratnes veidošanos par šo bērnu stāvokli, vajadzībām un tiesību ievērošanu, Tiesībsarga birojs 2014.gada otrajā pusē uzsāka situācijas

² Hannah Lynn, ‘Prisons across Europe. National focus on protocols relating to children of prisoners’ (eds), (*Justice for Children of Prisoners*, 2013, 1 (4)), p.23.

³ Skatīt Adele D.Jones, Agnieszka E.Wainaina-Wozna (eds) ‘Children of prisoners Interventions and mitigations to strengthen mental health’ (University of Huddersfield) (further – Children of prisoners) p.53-93.

izpēti, kuras ietvaros tika veikta ieslodzīto personu, kurām ir nepilngadīgi bērni, un viņu bērnu aptauja, kas turpināsies arī 2015. gadā.

[4] Vardarbības novēršana izglītības iestādēs

Saskaņā ar starptautisko un nacionālo tiesību normām bērnam ir tiesības būt pasargātam no visa veida vardarbības neatkarīgi no tā, kur bērns atrodas: skolā, mājās, sociālās aprūpes iestādē vai citur. Lai šīs tiesības īstenotu, valstī ir izstrādāts tiesību aizsardzības mehānisms, kurā katrai iesaistītajai personai: pašvaldībai, skolai, vecākiem un pašam bērnam normatīvajos aktos ir noteikti savi pienākumi un atbildība par to nepildīšanu.

Esmu secinājis, ka vardarbība skolās lielā mērā ir saistīta arī ar pašvaldību attieksmi pret savas funkcijas – preventīvā darba ar bērniem – pildīšanu. Prakse rāda, ka uzvedības sociālās korekcijas programmas visās pašvaldībās netiek pienācīgi izstrādātas vai vispār netiek izstrādātas. Tieši laikus uzsākta preventīvā darba trūkums noved pie smagākiem vardarbības gadījumiem.

2014. gadā pastiprināta uzmanība tika pievērsta bērnu tiesību subjektu (sociālo pedagogu, pedagogu, vecāku) informēšanai par bērnu drošības izglītības iestādēs tiesisko regulējumu un tā piemērošanu praksē.

Pilsoniskās un politiskās tiesības

[1] Personu ar garīga rakstura traucējumiem tiesību nodrošināšana

[1.1.] Grozījumi Ārstniecības likumā

Kā viena no būtiskākajām problēmām ilgstoši bijusi tā, ka garīgās veselības jomā nav atbilstoša normatīvā regulējuma. Piemēram, psihoneiroloģiskajās slimnīcās, kur notiek piespiedu ārstēšana, tiek pielietoti vairāki piespiedu līdzekļi un arī ierobežotas personu tiesības uz privāto dzīvi, tomēr normatīvais regulējums praktiski neeksistēja – ierobežojumus noteica ar iestādes iekšējās kārtības noteikumiem. Tikai šogad - 2014.gada septembrī tika pieņemts normatīvais regulējums, kas regulē piespiedu līdzekļu un citu ierobežojumu piemērošanu (un to piemērošanas apstrīdēšanu) psihoneiroloģiskajās slimnīcās.

[1.2.] Personas sensitīvo datu apstrāde

2014.gadā Tiesībsarga birojs aktualizēja problēmu saistībā ar personas sensitīvo datu (personas psihiskās veselības medicīnisko datu vēstures) nepamatotu pieprasīšanu un saņemšanu no ārstniecības iestādēm kriminālprocesa ietvaros. Tika konstatēts, ka ļoti bieži šī informācija tiek pieprasīta neatkarīgi no tā, vai ir reāls pamats šaubīties par personas psihisko veselību; informācijas pieprasīšana tika veikta tikai pamatojoties uz to vien, ka pret kādu personu ir uzsākts kriminālprocess.

[1.3.] Vēlēšanu novērošana psihoneiroloģiskajās slimnīcās

Gan 2014.gada 24.maijā – Eiropas Parlamenta vēlēšanu norises dienā Latvijā, gan 2014.gada 4.oktobrī – Saeimas vēlēšanu dienā, Tiesībsarga biroja darbinieki devās novērot vēlēšanu norisi visās Latvijas psihoneiroloģiskajās slimnīcās. Tiesībsarga birojs sagatavoja vairākas rekomendācijas gan Centrālajai vēlēšanu komisijai, gan psihoneiroloģiskajām slimnīcām.

[2] Tiesības veidot arodbiedrības – tiesībsarga pieteikums Satversmes tiesā

2014. gada 23. aprīlī Satversmes tiesa pieņēma spriedumu lietā, kas bija ierosināta pēc tiesībsarga pieteikuma par liegumu robežsargiem apvienoties arodbiedrībās, organizēt streikus un piedalīties tajos.

Satversmes tiesa atzina, ka aizliegums robežsargiem apvienoties arodbiedrībās nesamērīgi ierobežo viņu pamattiesības un tādējādi neatbilst Satversmes 108.panta otrajai daļai.

[3] Taisnīga tiesa

Iesniegumos norādīto problēmu aspekti vēl arvien galvenokārt skar lietu izskatīšanas saprātīgus termiņus. Šī problemātika attiecas gan uz krimināllietu, gan civillietu un administratīvo lietu izskatīšanas termiņiem.

2013.gada nogalē ar cerībām raudzījāmajies uz grozījumiem normatīvajā regulējumā, kas paredz plašākas iespējas rajona (pilsētas) tiesas un apgabaltiesas priekšsēdētājiem efektīvi organizēt lietu izskatīšanu, tostarp kontrolēt lietu virzību saprātīgos termiņos, tomēr jāuzsver, ka šis nevar būt efektīvs mehānisms situācijās, kad kopumā ir konstatējama tiesas pārmērīga noslodze.

Minētās problēmas risināšanai pozitīvi vērtējam Tieslietu ministrijas dažādas aktivitātes, piemēram, izstrādājot grozījumus normatīvajā regulējumā - lietu nodošanai izskatīšanai citām tiesām, kā arī vadlīniju nodrošināšanu minētā regulējuma piemērošanai.

Savukārt kā negatīvu tendenci, kā risināt tiesas darba efektivitāti, vēlos atzīmēt Tieslietu ministrijas centienus virzīt Latvijas Zvērinātu advokātu padomes izstrādātos priekšlikumus par advokāta procesa ieviešanu civilprocesā, nenorādot tam nedz pamatojumu, nedz objektīvu nepieciešamību pēc šādiem ierobežojumiem. Šajā ziņā esam norādījuši, ka sākotnēji būtu jāpaplašina valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības pieejamība valstī, jo jau esošajā situācijā, ņemot vērā sociālekonomisko situāciju valstī, iedzīvotāju iespējas vērties tiesā ir ierobežotas.

Šogad esam pievērsušies arī jautājumam par tiesas sēžu nodrošināšanu videokonferenču režīmā ieslodzījuma vietās, lai vērtētu ieslodzīto personu tiesību uz taisnīgu tiesu nodrošināšanu šādā procesā. Lai gan projekts, kurā visas ieslodzījuma vietas tika aprīkotas ar videokonferences režīmam nepieciešamo tehniku, noslēdzās jau 2012.gadā, pēc atsevišķu ieslodzīju vietu apmeklējuma nākas secināt, ka vēl arvien nav vienotas pieejas šo tehnoloģiju izmantošanai. Ieslodzījuma vietās pastāv dažāda prakse ar videokonferencēm saistīto jautājumu risināšanai un nodrošināšanai. Ņemot vērā to, ka tiesas sēžu skaitam videokonferences režīmā ir tendence pieaugt, būtu nepieciešams savlaicīgi konstatētās problēmas novērst, kā arī nodrošināt vienotu pieeju videokonferenču nodrošināšanai visās ieslodzījumu vietās, piesaistot papildus nepieciešamos resursus. Jāatzīmē, ka arī šajā procesā ieslodzītās personas norādīja uz atsevišķām problēmām, kas attiecas gan uz efektīvas aizstāvības saņemšanu, gan citiem aspektiem, tāpēc šī jautājuma padziļināta izpēte vēl turpināsies arī 2015.gadā.

[4] Ārzemnieki un to izraidīšanas novērošana

2014. gadā, turpinot Imigrācijas likuma 50.⁷ pantā noteiktās funkcijas - piespiedu izraidīšanas novērošana – izpildi, Tiesībsarga birojs turpināja realizēt izraidāmo ārvalstnieku aptauju, aizturēšanas vietu apsekošanu, kā arī piedalījās vairākās faktiskajās izraidīšanās līdz izraidāmo personu izcelsmes valstij.

2014. gadā īpaša uzmanība tika vērsta uz aizturēšanas apstākļu izvērtējumu Valsts policijas īslaicīgās aizturēšanas vietās, kur arī īslaicīgi var tikt ievietoti izraidāmie ārzemnieki. 2015.gadā iecerēts izstrādāt rokasgrāmatu – vadlīnijas piespiedu izraidīšanas novērošanai.

[5] Anonīmie komentāri internetā, ja ar tiem aizskarts personas gods un cieņa

Tiesībsarga birojs veica izpēti, vai valstī ir pietiekami efektīvs tiesību aizsardzības mehānisms gadījumā, ja anonīmie komentāri internetā aizskāruši personas godu un cieņu.

No šā brīža spēkā esošām tiesību normām izriet, ka aizskartajai personai vispirms jāiesniedz tiesā pieteikums par pierādījumu nodrošināšanu, kura mērķis ir noskaidrot aizskārēju. Kad aizskārējs ir noskaidrots, prasītājs var celt pret viņu prasību.

Ar mērķi noskaidrot, kā šis mehānisms darbojas praksē un kāda ir Latvijas tiesu prakse, Tiesībsarga birojs ieguva informāciju no pirmās instances vispārējām jurisdikcijas tiesām. Izpētes rezultātā noskaidrojās, ka laika periodā no 2012. gada janvāra līdz 2014. gada septembrim nav ierosinātas un izskatītas civillietas par anonīmiem godu un cieņu aizskarošiem interneta komentāriem. Dažos gadījumos ir bijušas

ierosinātas civillietas par anonīmiem interneta komentāriem, tomēr iesniedzējs pats ir noskaidrojis komentāra autora identitāti. Vienā gadījumā nācās secināt, ka prasītājs savu prasību atsauca, jo nevarēja iegūt papildinformāciju un identificēt lietotājus, kuri elektroniskajā vidē ir izplatījuši godu un cieņu aizskarošas ziņas. Nav informācijas, vai prasītājs zināja par šāda mehānisma pastāvēšanu.

Minētais liecina, ka, neraugoties uz grozījumiem normatīvajā regulējumā, praksē vēl ir neskaidrības. Cilvēki anonīmu komentāru gadījumā vispārējās jurisdikcijas tiesā vēršas ļoti reti un, ja vēršas, tad jau ar noskaidrotu atbildētāja identitāti. Aptaujas rezultātā neizdevās noskaidrot, ka kāda aizskartā persona būtu lūgusi nodrošināt pierādījumus.

[6] Pirmstiesas izmeklēšana

Joprojām tiek saņemti privātpersonu dažāda rakstura iesniegumi par Valsts un pašvaldības policijas darbinieku rīcību un lēmumiem. Satraucoši, ka personas norāda arī uz prokuratūras darbības trūkumiem, veicot kriminālprocesa pirmstiesas izmeklēšanas uzraudzību. Manā ieskatā, izmeklēšanas institūta stiprināšanai valstij būtu jāpievērš īpaša uzmanība.

[7] Ieslodzīto tiesības

Līdzīgi kā iepriekš, arī 2014. gadā darbs tiek īstenots vairākos virzienos - izskatot sūdzības, pārbaudes lietas, apmeklējot ieslodzījuma vietas (šogad ir bijušas 12 vizītes), kā arī ņemot dalību normatīvo aktu pilnveides darba grupās.

[7.1.] Sociālo garantiju nenodrošināšana ieslodzītajiem pēc atbrīvošanas no ieslodzījuma vietas

Atbilstoši spēkā esošajam normatīvajam regulējumam ieslodzītajam uz atbrīvošanās brīdi tiek piešķirta tikai ceļa nauda un sezonai atbilstošs apģērbs. Tāpat, bieži vien patversme ir vienīgā iespēja, kur saņemt pajumti, kaut arī uz neilgu laiku. Uzskatu, ja personai pēc soda izciešanas netiek nodrošinātas pamata lietas eksistences nodrošināšanai, pat arī tad, ja ieslodzījuma vieta veiksmīgi ir īstenojusi resocializācijas procesu, ieguldītais darbs, resursi ir bijuši veltīgi, ja personai netiek dota iespēja pašai turpināt iesākto. Atzinumā aicināju IeVP un TM aktualizēt šo jautājumu, iesaistot arī citas atbildīgās institūcijas.

[7.2.] Apcietināto personu tiesības piedalīties pašvaldību vēlēšanās

Šogad aktualizējās jautājums arī par apcietināto personu tiesībām piedalīties pašvaldību vēlēšanās. Tiesībsarga birojā vēršās vairākas apcietinātās personas par to, ka viņām 2013. gada 1.jūnijā tika liegta iespēja piedalīties pašvaldību vēlēšanās, pamatojoties uz to, ka

iesniedzēju deklarētā dzīvesvieta neatradās vēlēšanu iecirkņa teritorijā, kur atradās izmeklēšanas cietums vai cietuma nodaļa. Atzinumā tika konstatēts, ka Pašvaldību vēlēšanu likumā iekļautais mehānisms faktiski liedz apcietinātajām personām īstenot savas likumā noteiktās tiesības piedalīties pašvaldību vēlēšanā (ir pretrunā ar Satversmes 101.pantu).

Sociālās, ekonomiskās un kultūras tiesības

[1] Vecuma pensijas taisnīgs aprēķins

Šogad nācu klajā ar atzinumu par apdrošināšanas iemaksu algas indeksu (turpmāk arī – kapitāla indekss) piemērošanas ietekmi uz vecuma pensijas apmēru.

Viens no kapitāla indeksa piemērošanas mērķiem ir koriģēt valsts saistību apmēru attiecībā pret sociāli apdrošinātajām personām atkarībā no valstī aktuālās un objektīvi konstatējamās iedzīvotāju ekonomiskās aktivitātes, tādējādi nodrošinot pensiju sistēmas ilgtspēju. Taču, tā kā kapitāla indekss ir atkarīgs no sociālo iemaksu veicēju skaita un algu izmaiņu tendencēm valstī, tad atkarībā no šīm izmaiņām tas atstāj noteiktu ietekmi uz vecuma pensijas apmēru.

Valdība norādīja, ka piekrīt tiesībsarga uzskatam, ka nākotnē jādomā par mehānismu, kas ierobežotu straujus indeksu „lēcienu” un „kritienus”, nosakot, ka kapitāla indekss nedrīkst būt zemāks par 1, kā arī apsver iespējas veikt pensiju pārrēķinu attiecībā uz tiem pensionāriem, kuru pensijas apmērus ir ietekmējis negatīvais kapitāla indekss. Tāpēc turpināšu sekot līdzī jautājuma virzībai.

[2] Veselības aprūpes joma

Gada sākumā Tiesībsarga birojs iestājās pret likumprojekta „Valsts finansētie veselības aprūpes pamatpakalpojumi” virzību, uzskatot, ka piedāvātais regulējums nav atbilstošs Satversmes 91.pantam, atstājot ārpus valsts garantētās veselības aprūpes personas ar neregulāriem, sezonāliem ienākumiem. Ar šādu tiesisko regulējumu pastāvētu risks, ka jebkura medicīniskā palīdzība, tai skaitā, arī neatliekamā, var tikt „kvotēta”, noteikts pacienta līdzmaksājums, kā rezultātā var tikt apdraudēts Satversmes 111.pantā noteiktais valsts pienākums garantēt ikvienam medicīniskās palīdzības minimumu. Nav pieļaujams neatliekamās medicīniskās palīdzības apjoma noteikšanu deleģēt Ministru kabinetam. Veselības aprūpes pamatpakalpojumiem principu līmenī, kas ikvienam tiek garantēts no valsts, ir jābūt skaidri noteiktiem likumā, un likumdevējs nedrīkst konstitucionāla ranga vērtību pilnībā deleģēt Ministru kabinetam, skaidri neiezīmējot pakalpojumu apjomu un pieejamību.

Šobrīd Tiesībsarga birojā izskata pārbaudes lietu par kompensējamo medikamentu pieejamība iedzīvotājiem gan attiecībā uz kvotām, gan

augstiem līdzmaksājumiem. Pārbaudes lietu plānots pabeigt nākamā gada sākumā.

[3] Namīpašnieku / īrnieku tiesību samērošana

Gada vidū aktualizējās jau ilgstošās problēmsituācijas namīpašnieku/īrnieku attiecībās. Tiesībsarga birojs saņēma satraucošus iesniegumus no iedzīvotājiem, kuros tie norādīja uz namīpašnieku prettiesiskām metodēm, lai mājas iedzīvotāji atbrīvotu dzīvokļus. Sākotnēji bija konstatējams, ka bieži vien policija šajās situācijās neiesaistās, uzskatot tos par civiltiesiskiem strīdiem.

Tiesībsarga ieskatā darbības, kas vērstas uz Satversmē garantēto pamattiesību aizskārumu, nav pieļaujamas nekādā gadījumā. Šo situāciju ietvarā svarīga ir valsts spēja operatīvi reaģēt situācijās, kad prettiesiski tiek apdraudētas īrnieku tiesības no namīpašnieku puses vai otrādi, jo likumā „Par dzīvojamo telpu īri” noteiktais strīdu risināšanas mehānisms, vēršoties tiesā, nav pietiekami efektīvs.

Saeimas Cilvēktiesību un sabiedrisko lietu komisijā vairākkārt notikušas diskusijas, kā rezultātā mainījusies Valsts policijas nostāja, proti, policija atzīst, ka, īpašniekam iekļūstot mājoklī pret īrnieka gribu, tiek pārkāpta personas mājokļa neaizskaramība, kā arī durvju slēdzeņu vai durvju nomaiņa, liedzot īrniekam iekļūt mājoklī, robežojas ar patvarību, kas ir krimināli sodāma namīpašnieku veikta darbība. Valsts policija ir izstrādājusi arī vadlīnijas policijas darbiniekiem kā šādās situācijās rīkoties. Laiks rādīs, kā vadlīnijas darbosies praksē, taču tas, iespējams, mainīs līdzšinējo praksi, kad bija konstatējama policijas neiesaistīšanās, uzskatot gandrīz visus šos gadījumus par civiltiesiskiem strīdiem, ja vien netiek konstatēta fiziska vardarbība.

Vienlaikus jāatzīst, ka šādas problēmsituācijas nav viennozīmīgi vērtējamas. Bieži vien šādos strīdos tiek saņemta informācija arī par pašu īrnieku veiktām manipulācijām (piemēram, fiktīviem īres līgumiem, īres līgumiem ar atpakaļejošu datumu, īres līgumiem bez īres maksas un citām prettiesiskām darbībām).

Lielu daļu minēto problēmsituāciju risinātu tiesībsarga jau agrāk paustā nostāja par īres tiesisko attiecību publiska reģistra nepieciešamību, kam pastāvot, nebūtu tik vienkārši īrniekam noslēgt fiktīvus īres līgumus vai jaunajam īpašniekam nerespektēt faktu par iepriekš noslēgtiem īres līgumiem.

[4] Tiesības dzīvot drošā un labvēlīgā vidē

Bieži vien Tiesībsarga birojā tiek saņemti iedzīvotāju iesniegumi par traucējošu trokšņu un kaitīgu smaku nelabvēlīgu ietekmi. Nākamā gada sākumā ir plānots pabeigt pārbaudes lietu, bet jau šobrīd ir konstatējams, ka esošais tiesību aizsardzības mehānisms ir neefektīvs un nesasniedz mērķi, ir nepieciešami uzlabojumi tiesiskajā regulējumā.

[5] Maksas par atkritumu apsaimniekošanu taisnīgs aprēķins daudzdzīvokļu māju iedzīvotājiem

Ir panākts, ka valdība atceļ netaisnīgi noteikto maksu par atkritumu apsaimniekošanu daudzdzīvokļu mājās, kas tika dalīta proporcionāli pēc dzīvokļu īpašumu skaita, neskatoties, vai mājāsaimniecībā atkritumus rada viena atsevišķi dzīvojoša persona vai liela ģimene.

Tiesiskā vienlīdzība un diskriminācijas aizliegums

[1] Bilingvālā izglītība

2014.gadā Tiesībsarga birojs noslēdza apjomīgu pētījumu par bilingvālo izglītību. Esam secinājuši, ka tiesiskā regulējuma īstenošanas prakse ir nepilnīga. Izglītības sistēmai gan normatīvi, gan faktiski ir jānodrošina bērnu vislabāko interešu ievērošana.

Izglītības procesa kvalitātes nodrošināšana ir primārais, kam šobrīd pievēršama uzmanība. Lai novērstu, ka no skolas administrācijas un skolotāju nostājas pret valsts valodas lietošanas nepieciešamību cieš bērni, nepieciešams palielināt uzraudzību par normatīvā regulējuma ievērošanu. Tāpat arī nepieciešams izstrādāt metodoloģiju, kā konstatēt, vai bilingvālā mācību stundā valsts un mazākumtautības valodas tiek lietotas atbilstoši proporcijai. Pārbaudāma skolotāju kvalifikācija - valodu prasmes, lietojums un sniedzams atbalsts mācību priekšmeta bilingvālās metodikas uzlabošanai.

Mazākumtautību literatūras, kultūras un valodas apguve nodrošināma atbilstošā līmenī, lai mazākumtautības valsts valodas apguvi neuztvertu kā apdraudējumu savai identitātei, bet gan kā vērtību.

Visām mazākumtautībām nodrošināmas vienlīdzīgas tiesības⁴ valsts eksāmenu kārtošana, mainot līdzšinējo kārtību, ka izglītojamais, kurš apgūst mazākumtautību izglītības programmu, ir tiesīgs izvēlēties eksāmena materiāla valodu tikai starp latviešu vai krievu valodu (izņemot eksāmenos valodu mācību priekšmetos).

Romu tautības bērniem ir nepieciešams īpašs atbalsts mācību materiālu izstrādē un mazākumtautību izglītības programmas izveidošanā.

⁴ 2013. gada 17. decembra Ministru kabineta noteikumi Nr. 1510 „Valsts pārbaudījumu norises kārtība” šobrīd noteic, ka „9.klases izglītojamais, kurš apgūst mazākumtautību izglītības programmu, ir tiesīgs izvēlēties eksāmena materiāla valodu – latviešu vai krievu valodu (izņemot eksāmenos valodu mācību priekšmetos)”.

[2] ANO Konvencijas par personu ar invaliditāti tiesībām ieviešanas monitorings

Lai noskaidrotu, vai un kā mainījusies personu ar invaliditāti tiesību ievērošana kopš ANO Konvencijas par personu ar invaliditāti tiesībām ratifikācijas Latvijā, 2014.gadā Tiesībsarga birojs uzsāka plašu situācijas izpēti. Izpētē iekļauts ne tikai personu ar invaliditāti vērtējums, sabiedrības viedoklis, bet arī faktiskās situācijas izpēte. Ar monitoringa rezultātiem Tiesībsarga birojs iepazīstinās 2015.gada pirmajā pusē.

Daļai no izklāstītajām aktualitātēm esam veltījuši konferences paneļdiskusijas, kurās jau detalizētāk tiks atsegta konkrētā problemātika, uzklauts jomas praktiķu, akademiķu un pētnieku viedoklis.

Lai mums visiem ražīgas šīs konferences dienas un atziņas nepaliek tikai Tiesībsarga biroja speciālistu un konferences dalībnieku vidū, bet labās no tām, lai īstenojas arī dzīvē!